

THE EFFECTS OF MENTAL DESIGN

MODELS ON THE DEVELOPMENT OF TEXT

WRITING SKILLS OF 5TH GRADE STUDENTS¹

Zihinsel Tasarım Modellerinin 5. Sınıf Öğrencilerinin Metin

Yazma Becerilerini Geliştirmeye Etkisi

Arzu ÇEVİK² & Fahri TEMİZYÜREK³ & Firdevs GÜNEŞ⁴

Abstarct

The purpose of the present study was to identify the effects of the Writing Models Based on Mental Design on the students development of text writing skills. In the study of Mental Design Writing Education Model, pre-test post-test control group design was used as the model of it. The program enhancing forming texts including explanatory and informative text types based on mental design was applied to the students by educating them about the education of writing these text types. The study was conducted to 40 fifth grade level students in a school in Bartın in the first semester of 2015-2016 education year. The program including activities designed based on the development of students' writing skills lasted 17 weeks. Before the process of conducting the program to the students, the researcher prepared a program improving the students' writing skills. Based on the program, the pilot study was conducted to the fifth grade students during six weeks in the second semester of 2014-2015 education year. The data of the pilot study was used in order to redesign the program by mental design writing model to develop writing skills. The data collection sources appropriate for the writing program were formed by the pilot study. Before the application of the program, the pretest was conducted to the experiment and control groups in order to determine the students' writing and text forming skills based on mental model. The findings of the pretest showed that there was not statistically significant difference between the groups and they were similar. Through the application, while the experiment group accepted the writing education based on mental model, the control group continued the regular writing activities in the curriculum. After the application, the post-test was conducted to both of the groups. In light of the post test scores, the experiment group students improved writing skills based on mental design. Also, the development level of the writing skills of the control group students remained at a particular level. It was observed that there was statistically significant difference between post-test scores of experiment and control group students. Experiment group students showed higher level of improvement than the control group students. To conclude, it was found that Mental Design Writing Education Model had positive effect on formation of the texts based on the current study.

Key words: Writing education, Mental Design Model explanatory text, story text.

Özet

¹ Bu çalışma "Çevik, A. (2016). *Zihinsel tasarım modellerinin 5. sınıf öğrencilerinin metin yazma becerilerini geliştirmeye etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara." dan üretilmiştir.

² Arş. Gör. Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, arzu021@gmail.com

³ Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, fahri@gazi.edu.tr

⁴ Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi firdevs.gunes@gmail.com

Bu araştırma Zihinsel Tasarım Dayalı Yazma Modellerinin öğrencilerin metin yazma becerilerinin gelişimi üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Zihinsel Tasarım Dayalı Yazma Modeli için yapılan çalışmada ön-test son-test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Yazmaya yönelik hikâye edici ve açıklayıcı/bilgilendirici metin oluşturmaları için öğrencilere yazma eğitimi verilerek farklı iki türde zihinsel tasarıma dayalı metin oluşturmalarına yönelik bir program uygulanmıştır. 2015-2016 eğitim öğretim yılının birinci döneminde yürütülen çalışmada, Bartın ilinin Merkez ilçesinde bulunan bir ortaokulun 5. sınıf öğrencilerinden oluşan 40 kişilik grup çalışma grubunu oluşturmuştur. Öğrencilerin yazma becerisinin geliştirilmesi amacıyla hazırlanan program doğrultusundaki etkinlikler 17 haftalık süre içerisinde uygulanarak tamamlanmıştır. 2014-2015 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde 5. sınıflardan rastgele seçilen bir öğrenci grubuyla 6 haftalık ön çalışma yapılmıştır. Ön çalışma verileri neticesinde Zihinsel Tasarım Dayalı Yazma Modeli ile yazma becerisini geliştirmeye yönelik bir yazma programı hazırlanmıştır. Yazma programına uygun ölçme araçları ön çalışma ile geliştirilmiştir. Uygulama öncesinde deney ve kontrol grubuna yazma becerileri ve zihinsel tasarıma uygun metin oluşturma özelliklerini saptamak amacıyla ön-test uygulanmıştır. Ön-test bulguları iki grup arasında anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymuş ve iki grubun çalışma için denk olduğu belirlenmiştir. Uygulama süresince deney grubuna zihinsel tasarıma dayalı yazma eğitimi verilmiş, kontrol grubunda ise mevcut öğretim programındaki yazma çalışmalarına devam edilmiştir. Uygulama sonunda her iki gruba da son-test uygulanmıştır. Son-test puanları deney grubu öğrencilerinin zihinsel tasarıma uygun yazma becerisinin geliştiğini göstermiştir. Buna karşın kontrol grubundaki gelişim belirli bir düzeyde kalmıştır. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son-test puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermiştir. Deney grubu öğrencilerinin gelişimi kontrol grubu öğrencilerine göre yüksek düzeyde anlamlı fark bulunmuştur. Araştırmada Zihinsel Tasarım Modeline dayalı yazma eğitiminin metin oluşturmada olumlu etkisinin olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yazma eğitimi, Zihinsel Tasarım Modeli, açıklayıcı metin, hikâye edici metin.

Giriş

Dil, bireyin zihnini geliştiren ve zenginleştiren en önemli araçtır. Dil sayesinde insanlar, çevreden aldıkları bilgi ve düşünceleri anlamlandırmakta ve zihinlerine yerleştirmektedir. Böylece dil, bireyin düşünme, anlama, öğrenme, sorgulama, değerlendirme gibi çeşitli zihinsel işlem süreçlerini kolaylaştırmaktadır. Dil, sadece bilgi alma sürecinde değil, bireyin zihnindekileri başkalarına aktarma sürecinde de etkili olmaktadır. Bu nedenle kişilerin etkili bir iletişim için önce anlama ve anlatma becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Bu beceriler bireyin dil ile düşünce bağlantısını geliştirmekte, zihninde yapılandırmasını sağlamakta ve farklı yollar izleyerek dili sayesinde çevresiyle uyumunu kolaylaştırmaktadır. Bunun için bireyin dinleme, okuma, konuşma ve yazma gibi becerilerde yetkin olması gerekmektedir. Ancak her becerinin zihinsel süreç gelişimi ve iletişimi şekillendirme biçimi birbirinden farklı olmaktadır.

Yazma diğer becerilere göre en son kazanılan, zor geliştirilen ve öğretilmesi zaman alan bir beceridir. Yazma becerisinin gelişimi diğer becerilerin gelişmiş olmasına doğrudan bağlıdır. Yazma, üst zihinsel düşünmeyi gerektiren planlama, düzenleme ve organizasyon gibi karmaşık süreçleri kapsamaktadır. Yazmada kullanılan zihinsel işlemler aynı zamanda zihin yapısını düzenleyen işlemler olmaktadır (Güneş, 2013, s. 159). Yazma, zihindeki karmaşık bilgilerin düzenlenerek kâğıda aktarılma sürecidir. Düşüncelerin sistemleştiği diğer üç dil becerisinin desteğiyle ilerleyebilecek olan yazma becerisinin geliştirilmesinde eğitim sürecinin önemi yadsınamaz. Dil becerilerinin etkin kullanıldığının en belirgin biçimde gösteren de yazma becerisi olmaktadır.

Yazma becerisinin öğretiminde geçmişte ürün odaklı yazma anlayışları benimsenmekteydi. Yazmanın özel bir yetenek olduğu, öğretilebileceği düşünülüyordu. Ancak araştırmalarda yazma sürecinde aşamaların olduğunun görülmesi, yazılı ürün ortaya koymanın belli bir çalışma doğrultusunda gerçekleştiğinin anlaşılması yazma becerisinin öğretimini de yeniden şekillendirmiştir. Bu sebeple yazmada bilişsel modeller ön plana çıkmıştır. Flower ve Hayes (1980) tarafından ortaya konan “Bilişsel Yazma Modeli” yazma süreci için temel teşkil etmiştir. Beretier ve Scardamalia (1987) bu modeli bir adım ileriye taşıyarak yazmada iki model ortaya koymuşlardır. Yazmanın zihinsel

sürecini planlamaya yönelik öğrenciler için “Doğrudan Yazma” yetişkin veya yazmada uzmanlaşmış kişiler için “Dönüştürerek Yazma” modelleri ile yazma için süreci planlamaya yönelik iki model ortaya koymuşlardır. İlk model, aktarmada değişiklik yapmazken ikinci model yeniden şekillendirmeyi veya kurgulamayı kapsamaktadır. Bilginin kullanma sürecinde özgün bir yazılı ürünün ortaya konması için birlikte kullanılması amacıyla karma bir model tasarlanmıştır.

Beretier ve Scardamalia (1987) “The Psychology of Written” adlı kitapta yazma sürecini bilişsel boyutla temellendirerek yazmanın zihinsel süreci üzerinde durmuşlardır. Yazmada “Knowledge Telling” ve “Knowledge Transforming” adlı iki yazma modeli ile yazma sürecini planlamışlardır. Günel (2009), “Yazma Aktivitelerinin Kullanımının İlköğretim Seviyesinde Kuvvet Konusunu Öğrenmeye Etkisi” adlı makalesinde bu iki modeli “Bilgiyi Söyleme ve Bilgiyi Dönüştürme” şeklinde dilimize çevirmiştir. Ancak “The Psychology of Written” adlı kitapta yazarlıkta uzmanlaşma ve yazma sürecinde zihinsel süreci kullanmayı hedefleyen iki modeli tanıtmaktadır. Bu iki modelden bahsederken “knowledge telling” modeli için acemi yazarlara, “knowledge tranforming” ise uzmanlaşmış yazarlara yönelik yapılan yazma çalışmalarını kapsadığını ifade etmektedir. Yazma, geleneksel anlayışta bazı insanlara bahşedilmiş, özel bir yetenek olarak edinilen zor bir beceri olarak algılanmaktadır. İnsan sadece okuma yazma bilerek sözlü dil yeteneklerini kullanarak metin üretebilir (Beretier & Scradamalia, 1987). Yazma konusunda bazı özel yeteneklere sahip insanların bunu kullanarak oluşturduğu edebi verimlerin ortaya çıkışında zihnin, eğitimin ve bu becerinin geliştirilebilir olmasının göz ardı edildiği görülmektedir. Yazmanın kişiye özgü bir yetenek olmadığı, öğretililecek bir beceri olduğunun anlaşılması yazmaya bakış açısını değiştirmiştir. İlk aşama zihinsel tasarımıdır. Bu aşamada yazarın amacı ve bakış açısına göre bilgileri zihninde gözden geçirmesi, seçmesi ve kelimeleri buna göre sıralaması gerekmektedir. Gözden geçirilen bilgiler zihinsel süreç içerisinde düzenlenmekte, seçilmekte, seçilen bilgiler kelimeler aracılığıyla yazıya aktarılmaktadır.

Beretier ve Scardamalia (1987), bu yüzden bilginin doğrudan ve dönüştürerek aktarılmasını planlayan bir yazma modeli ortaya koymuşlardır. Zihinde var olan bilgileri ve dil yapılarını çocuklar ya da acemi yazarlar doğrudan kâğıda aktarırlar; ancak planlama sürecini zihinlerinde tamamlayamazlar. Bu konuda uzmanlaşan yazarlar ise bu tasarım sürecini büyük oranda zihinlerinde tamamlarlar veya not almaya ihtiyaç duymazlar ya da bunun planını ortaya koymazlar. Acemi yazarlar ve çocuklarda ise bu yazmanın planlanması süreci için sistemli bir yol izlemeye ihtiyaç vardır. Yazmadan önce zihinsel tasarım ve bilgileri gözden geçirme işlemlerini yapmak gerekli olmaktadır.

Yazmada kullanılan “Doğrudan Yazma ve Dönüştürerek Yazma” şeklinde ifade edebilecek bu iki model Beretier ve Scardamalia tarafından yazma becerisi için denenmiş, bu beceriyi geliştirmeyi hedefleyen iki model olarak düşünülebilir. Yazma becerisinin karmaşık olmadığını ifade eden Beretier ve Scardamalia (1987), yazmanın fiziksel sürecinden ziyade zihinsel süreci ile ilgilenmişlerdir. Yazmanın zihinsel süreçte iki boyutuna dikkat çeken Beretier ve Scardamalia (1987), “kolay” ve “zor” olan arasındaki bilişsel ilişkiyi kurarken yazarların eğiliminin zihinlerinde var olan bilgileri araştırma yapmadan sıraladıkları düşüncesine sahiptirler. Zihindeki bilgiyi depolarken kullanımının bilinçli olmasını hedefleyerek bu iki yazma modeli üzerinde çalışmışlardır.

Doğrudan yazma modeli doğal olan bir süreci açıklamak olarak ifade edilirken dönüştürerek yazma modelinde yazma bir problem olarak algılanmaktadır. Bu iki modeli günlük okuma ile eleştirel okuma, konuşma ile oratoryo, mırıldanma ile profesyonel eser yorumlama karşılaştırmasına benzetmektedirler. Ancak başarı karşılaştırması

yaptıklarında iyi bir konuşmacının kötü bir hatipten daha tercih edilir olabileceğini de ifade etmektedirler (Beretier & Scardamalia, 1987).

Yazma, zihni geliştirirken onu düzenleyen ve sistematize eden bir özelliğe sahiptir. Yazma sürecinde zihnin aktif olarak kullanıldığı zihindeki bilgilerin hatırlanarak, ifadeye dönüştüğü bir süreç olan yazma alanı için Flower ve Hayes tarafından ortaya konan Beretier ve Scardamalia tarafından geliştirilen yazma sürecinde zihni aktifleştiren yazma modelleri ele alınacaktır. Beretier ve Scardamalia (1988)'ya göre yazmada uzmanlaşmak için iki sürece ihtiyaç duyulmaktadır. Bu modelleri "Zihinsel Tasarımı Doğrudan Aktarma/Yazma, Zihinsel Tasarımı Dönüştürerek Aktarma/Yazma" olarak adlandırmak mümkündür.

Bereiter ve Scardamalia doğrudan aktarma yaklaşımını kendiliğinden uygulama temelli olarak tanımlamaktadır. Fakat bilgi dönüştürülürken analiz yapma, söylem geliştirme, konu ve durumları belirleme, uzun süreli hafızadaki bilgileri irdeleme gibi süreçlere tabi tutar (Deane, P., Odendahl, N., Quinlan, T., Fowles, M., Welsh, C., and Bivens-Tatum J., 2008, s. 6). Bu iki modelin birlikte kullanılması zihinsel boyutta planlama sürecine dayanan bir model olarak tasarlanmıştır. Zihinsel tasarım, bir metni yazmaya başlamadan önce zihinde yapılan bütün planlama işlemlerini kapsayan geniş bir süreçtir. Bu süreç metin başlığı ile başlamakta ve taslağı yazmaya kadar sürmektedir. Yazma sürecinin aşamaları şöyle sıralanmaktadır;

1. Zihinsel hazırlık süreci,
 - Başlık,
 - Konuyu belirleme
 - Türü belirleme
 - Amaç belirleme
 - Hedef kitleyi belirleme
 - Anahtar kelime seçme ve kullanma
 - Giriş cümlesi yazma,
 - Sonuç cümlesi yazma
 - Metinde yer alan unsurları belirleme
 - Gövdeyi oluşturma
2. Taslak yazma
3. Düzenleme ve gözden geçirme
4. Paylaşım

Görüldüğü gibi zihinsel hazırlık süreci en önemli aşama olmaktadır. Bu aşamada yapılan zihinsel işlemlerin öğrencilere öğretilmesi yazma becerilerini geliştirici olmaktadır. Bir yazının oluşturulmasındaki beş aşamada zihinsel tasarım işlemleri şöyle açıklanmaktadır: Başlık, bir metnin başına yazılarak metin hakkında fikir sahibi olunmasını sağlayan içeriğini özetleyen yapıya 'başlık' denilmektedir. Yazıya uygun başlık seçimi zihinsel tasarım aşamalarından birini oluşturmaktadır. Konu, yazıda anlatılmak istenen duygu ya da düşüncedir. Bu amaçla metnin yazılmadan önce konusunun belirlenmesi çalışmaları yapılmaktadır. Tür, bir metnin genel özelliklerine ve yazılış amacına göre sınıflandırılmasıdır. Beşinci sınıf öğrencilerinde tür bilgisinin yerleşmemiş olması sebebiyle bu çalışmada hikâye edici ve bilgilendirici ya da açıklayıcı tür başlıkları şeklinde iki tür üzerinde yazma çalışması yürütülmüştür. Düşünce türünde yazılar için ikinci devrenin son sınıfının (5. Sınıf) yüzeysel ve sınırlı olmak üzere elverişli olduğu, esas olarak ikinci kademe (6-8. Sınıflar) bu tür örneklerle açık bulunduğu sonucuna ulaşılar (Cemiloğlu, 2009, s. 45). Bu sebeple tür bilgisi öğretim süreci ve sınıf seviyesi göz önüne

alınmıştır. Giriş cümlesi, genel bir ifade ile konunun özetlendiği, amacı ortaya koyan ilk cümledir. Bir metnin başlıktan sonra en çok dikkat çeken bölümü, giriş bölümüdür hatta en çok okunan ilk cümledir. Bu sebeple öğrencilerle türe uygun giriş cümlesi oluşturma çalışması zihinsel tasarım aşamalarından bir tanesidir. Sonuç cümlesi, paragrafın sonunda düşüncenin özetlendiği bir yargıya varmaya olanak tanıyan, düşüncelerin sonuca bağlandığı cümledir. Zihinsel tasarımda yazının ulaştığı noktayı ya da amacı belirlemek için planlanmış zihinsel tasarım aşamasıdır. Yazıda baş ve son arasında bir düzenleme yapma çalışması şeklinde düşünülmüştür. Metnin türü, amacı, konusu ne olursa olsun vermek istediği ileti için yani ana fikir ya da ana duyguyu barındıran kelimeler metnin önemli unsurlarıdır. Zihinsel tasarım sürecinde öğrencilerle metne uygun anahtar kelime tespit etme çalışmaları da yapılmaktadır. Metnin gövdesinde ya da gelişme bölümünde yer alacak örnek, durum, olaya, benzetme, yardımcı fikirler gibi ayrıntıların metin oluşturulmadan önce tespit edilerek listelendiği bölüm olarak zihinsel tasarım aşamasında yer almaktadır.

Zihinsel tasarım süreci içerisinde hazırlanan listeler ve planlanan ifadeler doğrultusunda bölümler ayrı ayrı yazılarak bir araya getirilmesi ile taslak oluşturma, oluşturulan taslağı yeniden okuma, düzenleme ve düzeltme yapma, yazıya son şeklinin verilmesiyle paylaşma aşamaları da önemli olmaktadır. Bu aşamaların her biri aynı zamanda yazının oluşturulmasındaki süreçleri kapsamaktadır. Öğrencilere bu aşamalarda yapılacak zihinsel işlemler hakkında eğitim vererek yazma becerilerinin geliştirilmesine çalışılmaktadır. Bu araştırma böyle bir ihtiyaçtan doğmuştur.

“Zihinsel Tasarım Modeli” diğer yazma modellerinden farklı olarak yazmanın zihinsel sürecine yönelmektedir. Yazmada bilginin edinilmesi ve bu bilgilerin yazılı metinde kullanılması önemlidir. Bu sebeple yazılı metinde öğrendiklerini kullanıp kullanamama durumu incelenmiştir. Yazılı ifade şekle bürünmeden zihinde tasarlanmaktadır. Zihinde karmaşık olan bilgilerin sistemleştirilmesi ve kullanılması gerekmektedir. Yazma aşamasına geçmeden gerekli zihinsel süreçlere yönelik etkinlikler hazırlanmış, öğrencilere yazma eğitimi esnasında bu bilgilere yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bir metnin konusu ve ana fikri arasındaki ilişki, tür bilgisi, anahtar kelime seçimi ve kullanımı, yazının amacını belirleme aşamasında giriş ve sonucu birlikte yazma ve bu konuda araştırma yapma gibi çeşitli etkinliklerle metin oluşturma sürecine yönelik çalışmalar yürütülmüştür.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada Zihinsel Tasarım Modellerinin 5. sınıf öğrencilerinin yazma becerilerini geliştirmeye etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Bartın ilindeki bir ortaokulda seçilen iki sınıftan birinde öğrencilere Zihinsel Tasarım Modellerine uygun yazma eğitimi verilmiş, diğerinde ise Türkçe Öğretim Programına uygun yazma etkinlikleri uygulanmıştır. Araştırma sonunda öğrencilerin yazma becerilerinde modele uygun eğitimin etkisinin olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır. Zihinsel Tasarım Modeline dayalı yazma eğitimi için;

1. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin metin yazma becerileri ön-test puanları nedir?
2. Zihinsel Tasarım Modeline uygun yazma eğitiminin uygulandığı deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin metin yazma beceri son-test puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
3. Zihinsel Tasarım Modeline uygun yazma eğitimi verilen deney grubu öğrencilerinin metin yazma becerilerinin gelişimini gösteren puanları nedir?

4. Deney grubu öğrencilerinin yazma beceri düzeylerine ilişkin öğretmen ve öğrenci değerlendirme puanları nedir?

Araştırmanın Önemi

Yazma becerisi gelişmiş kişiler yazılı ürünü oluştururken tür, üslup, amaç, sonuç gibi yazıya dair özellikleri zihinsel süreçte tasarlamaktadırlar. Bu amaca yönelik yazma öğretiminin zihinsel tasarıma dayalı olarak geliştirilmesi bu araştırmanın temel amacını oluşturmuştur. Yazma becerisi ihtiyacından doğan duygu, düşünce ve anlayışa kalıcı tercüman olan bir ifade şekli olduğundan kişinin gelişmesinde ve çok yönlü gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Dil, sosyal, psikolojik ve iletişim açılarından gerekli olan yazma becerisi kişinin estetik bakış açısını oluşturmada, sanatsal ürün ortaya koymada da etkilidir. Bu bakımdan bireylerin yazma becerisinin gelişmesi çok yönlü olarak önem taşımaktadır. “Zihinsel Tasarım” ile öğrencilerin yazma süreçlerini planlamaları ve yazma becerilerini geliştirmeleri hedeflenmiştir.

Sayıtlar

1. Öğrencilerin yazma ön-test ve son-test puanları, gerçek başarı düzeylerini yansıtmaktadır.
2. Araştırmada kontrol altına alınamayan değişkenler, her iki grubu da aynı ölçüde etkilemiştir.
3. Ölçme araçları uygulanırken, öğrencilerin motivasyonları birbirlerine yaklaşık düzeydedir.
4. Uzmanlar, ölçekleri içten ve dikkatli bir şekilde cevaplamıştır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma, 2015-2016 eğitim öğretim yılında, Bartın ili Merkez ilçesinde bir ortaokulun 5. sınıfında okuyan öğrencilerle sınırlıdır.
2. Araştırmada deneklerin geçmiş etkisi göz önüne alınarak farklı gruplardaki öğrenciler arasında geçmiş etkisi yönünden farklılık oluşması araştırmada bir sınırlılık olarak düşünülmektedir. Bu sebeple deneklerin seçiminde bir sınırlılık söz konusudur.
3. Araştırma, “Yazma Becerisini Değerlendirme İçin Dereceli Puanlama Anahtarı” “Zihinsel Tasarım Sürecinde Kendisini Değerlendirme Formu”, “Zihinsel Tasarım Sürecinde Uzman Değerlendirme Formu” ve “Zihinsel Tasarım Sürecinde Uzman Değerlendirme Formu (Öğretmen Değerlendirmesi)” ile sınırlıdır.
4. Araştırma, Türkçe (1-5. Sınıflar) Dersi Öğretim Programı’nda yer alan, yazma becerisine yönelik kazanımlarla sınırlıdır.
5. Araştırma, “Zihinsel Tasarım” yazma modellerine göre hazırlanan yazma etkinliklerinin, deney grubuna haftada 2 ders saati (80 dk) uygulanması ile sınırlıdır.

Yöntem

Bu araştırmada, öğrencilerin yazma becerisini geliştirmek için “Zihinsel Tasarım” a dayalı yazma modelleri ile mevcut Türkçe öğretim programının uygulandığı 5. sınıflarda

öğrencilerin metin yazma becerisinin gelişimi incelenmiştir. Araştırma, verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasında ön-test son-test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Deneysel model, araştırmada kontrol altına alınan değişkenlerin arasında oluşan neden-sonuç ilişkisinin ortaya konması için elde edilen verilerin toplanması ve toplanan verilerin değerlendirilmesi sürecidir (Büyüköztürk, 2013; Karasar, 2011). Araştırmalarda nedenlere bağlı sonuçların ortaya konmasında ve neden-sonuç ilişkisi kurulmasında uygulamanın gerekli olmasıdır. Ayrıca araştırmada neden sonuç ilişkisi ortaya koyulması hedeflendiğinden bu desenin kullanılması tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2015–2016 eğitim öğretim yılının birinci döneminde Bartın il merkezinde bulunan TOKİ Ortaokulunun beşinci sınıfında öğrenim gören öğrencilerinin bulunduğu iki şube oluşturmuştur. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olan bir TOKİ Ortaokulu'nda 2015-2016 eğitim-öğretim yılında beşinci sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı esas alınarak gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada amaca uygun olarak hazırlanan bir ölçme aracı kullanılmıştır. Zihinsel yazma sürecinde öğrencilerin yazılı bir metin üretebilmeleri için gerekli olan zihinsel davranışlar tespit edilerek zihni kullanma boyutlarına göre sınıflanması gerekmektedir. Bu sınıflama göz önünde bulundurularak “Yazma Becerisini Değerlendirme İçin Dereceli Puanlama Anahtarı” bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Hazırlanan ölçme aracının sağlıklı ölçme yapabilmesi için geçerliğinin sağlanması gerekmektedir. Ölçme aracının iç geçerliğinin sağlanabilmesi için alan uzmanlarının görüşü gereklidir. (Büyüköztürk, 2007). Ölçme aracının hedeflenen öğrenme sürecinde kazanılan öğrenme düzeyini ve sürecini ölçmesi iç geçerlik olarak ifade edilmektedir. Ölçme aracının alana uygun ölçmeyi yapabilmesi olarak da ifade edilebilir. Bu geçerlik türü eğitim başarı testlerinde oldukça önemlidir. İç geçerliği etkileyecek faktörler olan zaman, olgunlaşma, deney öncesi ölçme, aynı ölçme araç ve süreçleri, yanlış gruplama, denek kaybı, merkeze yönelmedir (Karasar, 2012). Bu faktörlerden zaman faktörü eğitim öğretim yılının bir döneminde haftada 2 ders saati şeklinde ve haftanın aynı gününe denk gelecek şekilde yürütüldüğü için iç geçerliği etkileme ihtimalini en aza indirmiştir. Diğer faktör eğitim öğretim yılı içerisinde bir dönem ortalama 4 ay süresinde bütün denekler için benzerdir. Deney öncesi araştırmada kullanılacak ölçme araçları bir önceki eğitim öğretim yılında ön çalışması yapıldığından araçların ve araçları araç geliştirme süreçlerinin deney sürecini etkilemesi olasılığını ortadan kaldırmıştır.

Denekler ön-test ve son-test yazma becerisi üzerine zihinsel tasarıma dayalı metin oluşturduklarından ölçme aracı ile karşılaşmamışlardır. Son testte modelin aşamalarını uygulamaları beklenmiştir. Gruplama da basit seçkisiz yöntemle yapıldığından yanlış gruplama etkisi söz konusu değildir. Araştırmada denek kaybı yaşanmamıştır. Çalışmada zihinsel yazma modeline dair yapılan kaynak taraması ile yüz dolayında örnek öğrenci metinlerinin incelenerek değerlendirilmesi, iç geçerliğin sağlanabilmesi için sürdürülen adımlardır. Bu bakımdan zihinsel tasarıma dayalı yazma modelinin yazma süreci ve yazmanın zihinde oluşma boyutları alt süreçlerin sınıflandırılması için kullanılmıştır.

Zihinsel sürece dayalı yazma için araştırmacı tarafından kuramsal bilgiler temel alınarak yazmada zihinsel süreç akışı modele uygun olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu süreç için iç geçerliği sağlamak adına alan uzmanlarının yazma süreci ve bilişsel sürece dayalı

yazma konusunda görüşleri alınarak ölçme araçlarının ölçme araçlarının son biçimini almaları sağlanmıştır. Yazının niteliği ve zihinde gerçekleştirilen planlamanın yazılı ürünü doğrudan belirlediği düşünülmüştür. Bu yüzden öğrenci yazılarının değerlendirilmesi için çözümlenmeli bir ölçme aracı hazırlanmıştır. Hazırlanan ölçme aracının bir metin boyutu bir de yazmanın zihinsel boyutu olarak ifade edilecek şekilde planlanmıştır. Araştırmanın pilot çalışması 2014-2015 eğitim öğretim yılının ikinci yarısında Bartın ili Merkez ilçesindeki bir ortaokulun 5. sınıflardan rastgele seçilen öğrenci grubuyla gerçekleştirilmiştir. Deney ve kontrol grubunda yazma modeline uygun yazma programı için hazırlanan etkinlikler ve ölçme araçlarının geliştirilmesi için ön çalışma dört hafta boyunca sürdürülmüştür. Etkinlikler alanda uzman olan bir profesör, bir doçent, bir yardımcı doçent ve bir Türkçe öğretmeni tarafından incelenerek uygulanmış, uygulama esnasında öğrenci dönütleri de dikkate alınarak düzenlenmiş ve son hali verilmiştir.

Zihinsel tasarımda planlama aşamaları oluşturulmuştur. Sadece metin boyutuyla incelemenin mümkün olmaması ölçme aracının iki boyutlu hazırlanması gerektiği sonucunu ortaya çıkarmıştır. “Yazının nitelikleri” bir yazılı metinde olması gereken “başlık, sayfa düzeni, yazı planı, yazım ve noktalama, dil ve anlatım” genel kriterlerini içermektedir. “Zihinsel Tasarım Modeli Aşamaları için “konu belirleme, tür belirleme, sonuç cümlesi yazma, gövdeyi oluşturma, yazı taslağını oluşturabilme, taslakta yer alan eksikleri tespit etme, düzenleme ve gözden geçirme ve paylaşım” şeklindedir.

Yazmanın zihinsel süreci, dil kullanma becerilerine yönelik aktarma sürecinde planlama-düzenleme-paylaşma şeklinde ilerlemektedir. Bu süreci eğitim almayan bireyler bilinçsiz şekilde ifa etmektedir. Yazmada uzmanlaşmış kişiler bu süreci bilinçli takip etmekte ve adımları izlerken süreci zihinde tamamlamaktadırlar. Süreci bilmeyen çocuklar ve acemi yazarlar yazılı metni oluşturmalarını sürecin zihinsel boyutunu göz ardı ederek gerçekleştirmektedirler. Bu sebeple herhangi bir yazılı metin oluşturmaları istendiğinde zihnin kullanımını yazıya odaklamakta, süreci yazarak ilerletmektedirler.

Yazma becerisi için zihinsel sürecin işleyişine yönelik eğitim almayan öğrencilerle çalışmanın ön-testi düşünülmüştür. Ön testte öğrencilere kendi istedikleri bir konuda, türde, yazı yazmaları istenmiştir. Konu ve tür serbestliği, yaratıcılığı sınırlamama ilgili oldukları alanda ve yatkın oldukları türde bir yazılı oluşturmalarını sağlama hedefini gerçekleştirmek için düşünülmüştür. Çünkü küçük yaşta bireylerde yazılı metin oluşturmadaki sınırlamaların onları olumsuz etkilediği, istemedikleri ya da zorlandıkları bir eylemi gerçekleştirmeyi reddettikleri ön uygulama sürecinde tespit edilmiştir. Bu sebeple araştırmacı ön test uygulaması sürecinde onlara sözlü rehberlik ederek yazılarını oluşturmalarını sağlamıştır. Bu yaş grubundaki çocukların yazmada birikimleri az olduğu için aktarımın da güç olduğu dönem olarak düşünülmektedir. Onların ilgi, eğitim düzeyi dikkate alınarak beklenti ve çevresel faktörlerin de etkisini göz önünde bulundurularak yazma anında rehberlik etme şeklinde uygulama sürdürülmüştür. Onları yönlendirmeden kaçınan araştırmacı sorular doğrultusunda yardımcı olmaya çalışmıştır. Aynı anda sınıfta dersin öğretmenin de istedikleri konularda serbest yazı etkinlikleri çerçevesinde metin oluşturmalarını sağlayarak ön test tamamlanmıştır. Her iki grupta da aynı süreç izlenmiştir. Araştırmada eğitim tamamlandıktan sonra son test için de yazmanın zihinsel sürecine yönelik hazırlanan şablon ile zihnin planlama-düzenleme-paylaşma sürecini kontrol eden çalışma kâğıtları kullanılarak tamamlanmıştır. Araştırmanın amacına ve alt amaçlarına yanıt olacak verileri toplamak amacıyla, sırasıyla şu işlemler yapılacaktır:

1. 2014-2015 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde Bartın ilinde rastlantısal yöntemle seçilen bir okulda dört hafta süreyle pilot çalışma yürütülmüştür.

2. Uygulama 2015–2016 eğitim öğretim yılı birinci yarıyılında, belirlenen bir ortaokulun 5. sınıfında okuyan öğrenciler üzerinde 17 hafta süreyle gerçekleştirilmiştir.
3. Deney grubunda deneysel işlemlere başlamadan önce zihinsel tasarıma yönelik etkinliklerin hazırlık çalışmaları yapılmıştır.
4. Uygulama çalışmaları başında sürecin aşamalarında ve sonunda, bütün gruplara, araştırmacı tarafından bir dönem önce hazırlanacak ve analizi yapılacak olan ön-test ve son-test için “Yazma Becerisini Değerlendirme İçin Dereceli Puanlama Anahtarı” uygulanacaktır. Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilere uygulanacak ön-test son-test sonuçlarından elde edilen puanlar üzerinde araştırma sorularına yanıt olacak istatistiksel işlemler gerçekleştirilmiştir.
5. Araştırmada “Zihinsel Tasarım Sürecinde Kendisini Değerlendirme Formu”, “Zihinsel Tasarım Sürecinde Uzman Değerlendirme Formu” ve “Zihinsel Tasarım Sürecinde Uzman Değerlendirme Formu (Öğretmen Değerlendirmesi)” “Yazmada Zihinsel Tasarım Sürecinde Kendisini Değerlendirme Formu” formları ile de öğrencilerin zihinsel tasarım boyutunu

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Kontrol ve deney grupları arasında yazma becerisinde istatistiksel açıdan bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla hangi istatistiklerin kullanılacağını belirlemek için SPSS 16 programında değişkenlerin dağılımının normalliği incelenmiştir. Ayrıca parametrik testlerin ön şartlarından varyansların homojenliği “Levene” testiyle, normallik varsayımı ise bunların yanında Q-Q Plot, basıklık ve çarpıklık katsayısı testi ile kontrol edilmiştir. Bunlar kontrol edildiğinde grupların normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Bu dağılımlar için, bu testin sonucunda tüm değişkenlerin ($p < .01$) normal dağılım gösterdiği bulunmuş ve varsayımların da sağlanması sebebiyle bu çalışmada parametrik testler kullanılmıştır. Deney ve kontrol grubunun yazma becerilerine ilişkin ön-test puanları bakımından farklılık gösterip göstermediği, deney ve kontrol grubunun yazma becerileri açısından son-test puanlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı ilişkisiz örneklem t-test analizi ile analiz edilmiştir. Deney grubu öğrencilerinin yazma becerilerindeki gelişimlerini incelemek amacıyla bu gruptaki öğrencilerin ön-test, ara-test ve son-test puanları arasındaki farklılık tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Ayrıca, zihinsel tasarım ile metin; deney grubundaki öğrencilerin son-test puanları ile öz değerlendirme puanları; öğretmen değerlendirmesi ile öğrenci değerlendirmesi değişkenleri arasındaki ilişkiler basit doğrusal korelasyon analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Ayrıca, deney grubundaki öğrencilerin hikaye edici ve bilgilendirici metin yazma becerileri arasındaki ilişki de basit doğrusal korelasyon analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Son olarak, öğrencilerin ön-test ve son-test puanları arasındaki farklılık bunun üzerine grup değişkeninin etkisinin olup olmadığı da düşünülerek karma model faktöriyel desen varyans analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Araştırmada uygulama öncesinde, esnasında ve sonrasında deney ve kontrol grubundan elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

1. Deney ve Kontrol Gruplarının Yazma Beceri Düzeylerine İlişkin Bulgular

Yazmada zihinsel sürecin etkisini ölçmek amacı doğrultusunda planlanan öğretim sürecine yönelik etkinliklerin yazma becerisini geliştirmeye etkisini saptamak için öğrencilerden seçtikleri bir türde (bilgilendirici veya hikâye edici) yazı yazmaları

istenmiştir. Öğrenciler tarafından yazılan yazılar amaca uygun hazırlanan ve geliştirilen dereceli puanlama anahtarı ile uzmanlar tarafından değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonuçlarına göre, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin yazma becerisi açısından benzer düzeyde olduğu bulgular ile elde edilmiştir. Varsayımların sağlanması sebebiyle, birinci araştırma probleminin çözümünde parametrik istatistiksel tekniklerden ilişkisiz örneklem için t-testinin kullanılması uygun görülmüştür.

Tablo 1. Zihinsel Tasarım Yazma Becerisine İlişkin Ön-testten Alınan Puanların Ortalamaları

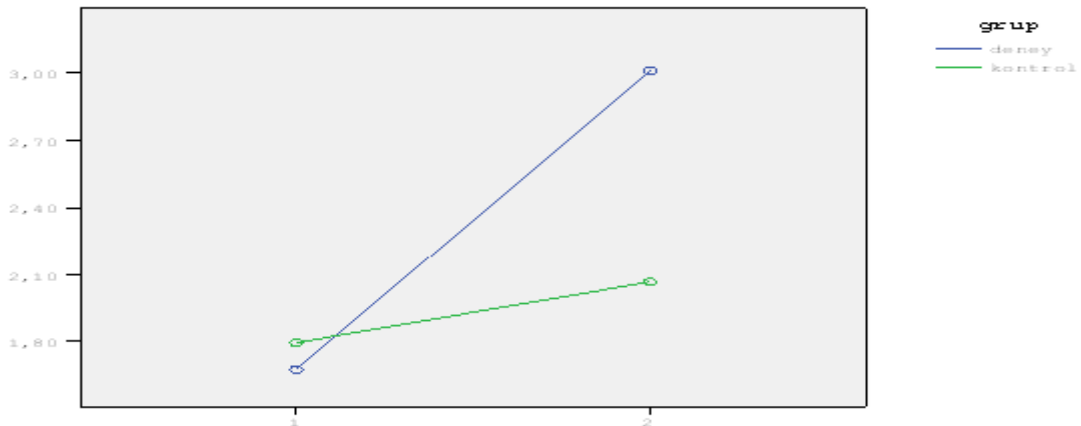
Gruplar	N	X	S	sd	t	p
Deney Grubu	20	1,68	0,34	38	-1,05	0,70
Kontrol Grubu	20	1,79	1,80			

Tablo 1’de görüldüğü gibi, zihinsel tasarım modellerinin metin yazma becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanan dereceli puanlama anahtarına ilişkin ön-testten alınan puanların ortalamaları deney grubu için 1,68, kontrol grubu için ise 1,79 olarak bulunmuştur. İlişkisiz örneklem t-test sonuçlarına göre deney grubundaki öğrencilerin zihinsel tasarıma dayalı yazma becerisine ilişkin ön-test puan ortalaması ($X = 1,68$, $S = 0,34$) ile kontrol grubundaki öğrencilerin ön-test puan ortalaması ($X = 1,79$, $S = 1,80$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür [$t_{(38)} = -1,05$, $p > 0,05$]. Bu durumda, grupların zihinsel tasarıma yönelik yazma becerisi bakımından birbirine benzer oldukları görülmektedir.

Zihinsel tasarım modellerinin yazma becerisi üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla hazırlanan yazma programına yönelik etkinliklerden önce öğrenci yazıları için deney ve kontrol grubu arasında yazma becerisi yönünden bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

2. Zihinsel Tasarım Sürecinde Ön-test Son-test Puanlarının Gruba İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan öğrencilerin ön-test ve son-test puanları arasındaki farklılık üzerine grup değişkeninin etkisinin olup olmadığı düşünülerek karma model faktöriyel desen varyans analizi tekniği kullanılarak elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Şekil 1. ANOVA Sonuç Grafiği

Deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin 17 haftalık süreç sonundaki yazma becerileri kıyaslandığında başlangıçta iki gruptaki öğrencilerin başarıları birbirine çok yakın puanlar aldıkları görülürken eğitim sonucunda bu becerileri sergileme durumları bu hafta sonrasında büyük bir farklılık sergilemiştir. Kontrol grubundaki öğrenciler belirli bir seviyeye kadar bu becerilerini geliştirebilmişlerdir. Bu değişim de normal eğitim sürecinin etkisiyle gerçekleşmesi şeklinde açıklanabilir. Diğer taraftan, deney grubu öğrencileri aldıkları eğitim neticesinde bu değişimi istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde geliştirebilmişlerdir. Bu bakımdan öğrencilerin yazma becerilerinin gelişiminde eğitim alıp almadıkları çok büyük bir etkiye sahiptir. Eğitim alan öğrenciler bu becerilerini iyi bir şekilde geliştirebilmişlerdir.

Tablo 2. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Ön-test ve Son-test Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
Deneklerarası	19,232	39			
Grup	3,402	1	3,402	8,166	,007
Hata	15,83	38	0,417		
Denekleriçi	22,018	40			
Ölçüm	12,950	1	12,950	144,834	,000
Grup*Ölçüm	5,670	1	5,670	63,414	,000
Hata	3,398	38	0,089		
Toplam	41,25	79			

Karma faktöriyel model ANOVA ($\alpha = ,05$) katılımcıların 17 haftalık eğitim sonunda aldıkları eğitimin etkisini araştırmak amacıyla kullanılmıştır. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerinin yazma becerilerindeki gelişimin eğitim alıp almama durumlarına göre nasıl değiştiği araştırılmıştır. Çalışmada grup ve ön-test son-test değişkenleri arasında bir etkileşim bulunmaktadır $F(1,38) = 63,41$, $MSE = 5,67$, $p < ,001$. Öğrencilerin deney grubu veya kontrol grubunda olma durumları onların yazma becerilerindeki değişim üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(1,38) = 8,17$, $MSE = 3,40$, $p < ,05$). Ayrıca, öğrencilerin ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir ($F(1,38) = 144,83$, $MSE = 12,95$, $p < ,001$). Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin yazma becerilerinde olumlu yönde bir gelişme olduğu görülmektedir. Fakat bu gelişimin öğrencilerin bulunduğu grupla ilgili olması, gelişimin boyutunu istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde ortaya koymaktadır. Deney grubundaki öğrenciler, modele uygun eğitim aldıktan sonra kontrol grubundaki öğrencilere kıyasla yazma becerilerini daha iyi geliştirdikleri tespit edilmiştir.

3. Deney Grubunun Yazma Becerisi Gelişim Düzeylerine İlişkin Bulgular

Deney grubu öğrencilerinin yazma beceri düzeylerine ilişkin ön-test, ara-test ve son-test puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin tekrarlı ölçümler için ANOVA sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Yazma Beceri Düzeyleri Ön-test, Ara-test ve Son-test Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	<i>p</i>
Deneklerarası	13,356	19	0,703		
Ölçüm	18,043	2	9,021	69,63	,000
Hata	4,923	38	0,130		
Toplam	36,322	59			

1: Ön-test, 2: Ara-test, 3: Son-test

Deney grubu öğrencilerinin Yazma Beceri Düzeylerine ilişkin ön-test, ara-test ve son-test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur, $F(2,38) = 69,63$, $p < ,01$. Son-test ortalama puanı ($X = 3,01$) diğer testlerden daha yüksektir ve son-test puanları ile ara-test ve ön-test puanları arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Ara-test ortalama puanı ($X = 2,45$) ön-testi puan ortalamasından ($X = 1,67$) daha yüksektir. Ara-test ve ön-test puanları arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Bu bulgu Zihinsel Tasarım Modeline uygun yazma eğitimi alan deney grubu öğrencilerinin eğitim sırasında ve sonrasında yapılan ölçümlerde öğrencilerin yazma beceri düzeylerinin git gide yükseldiği görülmüştür. Eğitim sırasında öğrencilerin yazma beceri düzeylerinin geliştiği ve eğitim tamamlandıktan sonra yazma beceri düzeylerinin daha da yükseldiği bulunmuştur.

3.1. Zihinsel tasarım ile metin ilişkisi

Zihinsel Tasarım Modelinin yazma üzerindeki etkisini ölçmek için yazılı metinlerden önce oluşturulan taslaklar ve son metin ilişkisi incelenmiştir.

Tablo 4. Zihinsel Tasarım Yazma Becerisine İlişkin Son-test Puanları ile Zihinsel Tasarım Sürecinin Karşılaştırılması

Değişkenler	N	<i>r</i>	<i>p</i>
Zihinsel Tasarım Modeli	40	0,94	0,00
Son-test			

Öğrencilerin Zihinsel Tasarıma Dayalı Yazma süreci ve son-testten elde ettikleri puanları arasında bir ilişkinin olup olmadığını incelemek amacıyla basit doğrusal korelasyon testi kullanılmıştır. Bu testi uygulamadan önce bu testin varsayımları olan normallik, doğrusallık ve eşvaryanslık kriterlerinin sağlanıp sağlanmadığı araştırılmıştır. Uygulanan basit doğrusal korelasyon testi öğrencilerin zihinsel tasarım becerileriyle son-test puanları arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = 0,94$, $p < 0,01$).

3.2. Son-test ile öğrencinin özdeğerlendirme formunun karşılaştırılması

Öğrencilerin sürece dayalı farkındalıkları ile süreci bilinçli olarak uygulayıp uygulamadıklarını ölçmek amacıyla hazırlanan form ile yazıları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Tablo 5. Zihinsel Tasarım Yazma Becerisine İlişkin Son-test Puanları ile Zihinsel Tasarım Sürecinin Karşılaştırılması

Değişkenler	N	r	p
Zihinsel Tasarım Sürecinde Kendisini Değerlendirme Formu Son-test	40	0,25	0,28

Öğrencilerin kendilerini değerlendirme ve son-testten elde ettikleri puanları arasında bir ilişkinin olup olmadığını incelemek amacıyla basit doğrusal korelasyon testi kullanılmıştır. Bu testi uygulamadan önce bu testin varsayımları olan normallik, doğrusallık ve eşvaryanslık kriterlerinin sağlanıp sağlanmadığı araştırılmıştır. Uygulanan basit doğrusal korelasyon testi öğrencilerin kendilerini değerlendirme puanlarıyla son-test puanları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olmadığı görülmektedir ($r = 0,25, p > 0,05$).

3.3. Deney grubunda hikâye edici metin yazma becerisi ile bilgilendirici metin yazma becerisi arasındaki ilişkisi

Öğrencilere eğitim süresince programda yer alan yazma kazanımlarını kapsayan üç türün ikisinin ele alarak program hazırlanmıştır. “Bilgilendirici veya açıklayıcı” metin ile “hikâye edici” metin oluşturmaları istenmiştir.

Tablo 6. Hikâye Edici Metinler İle Bilgilendirici Metinlerin Karşılaştırılması

Değişkenler	N	r	p
Hikâye edici metin yazma becerisi	20	0,99	0,00
Bilgilendirici metin yazma becerisi			

Deney grubu öğrencilerinin hikâye edici metin yazma becerisi ile bilgilendirici metin yazma becerisi puanları arasında bir ilişkinin olup olmadığını incelemek amacıyla basit doğrusal korelasyon testi kullanılmıştır. Bu testi uygulamadan önce bu testin varsayımları olan normallik, doğrusallık ve eşvaryanslık kriterlerinin sağlanıp sağlanmadığı araştırılmıştır. Uygulanan basit doğrusal korelasyon testi deney grubu öğrencilerinin bilgilendirici metin yazma becerisi puanları ile hikâye edici metin yazma becerisi puanları arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = 0,99, p < 0,01$).

3.4. Zihinsel Tasarıma Dayalı Yazma Modeline İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmeleri

3.4.1. Öğretmen değerlendirmesi ile öğrencinin özdeğerlendirme formunun karşılaştırılması

Öğrencilerin sürece dayalı farkındalıkları ile süreci bilinçli olarak uygulayıp uygulamadıklarını ölçmek amacıyla hazırlanan form ile gözlemci öğretmenin gözlemleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Tablo 7. Zihinsel Tasarım Yazma Becerisine İlişkin Son-test Puanları ile Zihinsel Tasarım Sürecinin Karşılaştırılması

Değişkenler	N	r	p
-------------	---	---	---

Zihinsel Tasarım Sürecinde Kendisini Değerlendirme Formu	20	0.202	0.39
Zihinsel Tasarım Sürecinde Kendisini Değerlendirme Formu	20		

Öğrencilerin “Zihinsel Tasarım Sürecinde Kendisini Değerlendirme Formu” ve “Zihinsel Tasarım Sürecinde Öğretmen Değerlendirme Formu” rubriklerinden elde ettikleri puanları arasında bir ilişkinin olup olmadığını incelemek amacıyla basit doğrusal korelasyon testi kullanılmıştır. Bu testi uygulamadan önce bu testin varsayımları olan normallik, doğrusallık ve eşvaryanslık kriterlerinin sağlanıp sağlanmadığı araştırılmıştır. Uygulanan basit doğrusal korelasyon testi öğrencilerin “Zihinsel Tasarım Sürecinde Kendisini Değerlendirme Formu” ve “Zihinsel Tasarım Sürecinde Öğretmen Değerlendirme Formu” puanları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olmadığını göstermektedir ($r = 0.202$, $p > 0.05$).

Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın bulguları doğrultusunda elde edilen sonuçlar ve öneriler aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

1. Sonuçlar

1. Deney grubu öğrencilerinin “Zihinsel Tasarıma Dayalı Yazma Modeli” kullandıkları tespit edilmiştir. Yazının oluşturulması sürecinde öğrencilerin yazmaya daha istekli oldukları ve daha rahat davrandıkları ve planlama yaptıkları belirlenmiştir. Metinleri paylaşma konusunda da daha kendinden emin oldukları ve yazılarına güvendikleri görülmüştür.
2. Zihinsel Tasarıma Dayalı Yazma Modellerinin yazmada etkili olduğu tespit edilmiş, “Hikâye edici ve bilgilendirici/açıklayıcı” metin oluşturmada bu modelin etkili olduğu belirlenmiştir.
3. Metnin bölümlerini oluşturma süreçleri ile metindeki geçişleri kolay sağlama konusunda zihinsel tasarımın etkisi olduğu gözlenmiştir. Türe, yapıya, amaca uygun metin üretmede parçadan bütüne ilişkisinin kurulmasının önemi görülmüştür.
4. Yazmada öğrencilerin en çok zorlandıkları kısmın metnin amacını ve oluşturma sürecini kavrayamamaları olduğu anlaşılmaktadır.
5. Yazmada zaman sınırlamasının metin üretme sürecine olumsuz etki ettiği esnek zamanlarda yazma etkinliklerinin faydalı olduğu ve metnin bölümlerinin oluşturulmasının sürece yayılmasının gerektiği sonucuna varılmıştır.

2. Öneriler

1. Eğitim öğretim süreci içerisinde yazma becerisi kazandırma ve geliştirmede “Zihinsel Tasarıma Dayalı Yazma Modeli”ne yönelik etkinlikler hazırlanarak kullanılması tavsiye edilebilir.
2. Yazmada öğrencilerin zihinde tasarlama ile tasarlananları bir aktarma sürecinden kaçındıkları görüldüğü için “Zihinsel Tasarıma Dayalı Yazma Modeli” ile bu sorunun aşılacağı düşünülmektedir.
3. Öğrencilerin düşünceyi belirleme ve geliştirme yollarını yazılı metne aktarırken güçlük yaşadıkları gözlenmiş olup, bu hususta rehberlik edilmesi gerektiği ve “Zihinsel Tasarıma

Dayalı Yazma Modeli”nin bu aşamasında ek etkinliklere ihtiyaç duyulması sebebiyle bu konuda yazma becerisine yönelik hazırlanacak ders içi etkinliklerde buna dikkat edilmesi beklenebilir.

4. Yazma sürecinde esnek zaman sağlama, metni değiştirme imkânı tanıma, oluşturulan yazıyı yeniden düzenleme özgürlükleri tanıma öğrencilerin özgün metin üretmelerini sağlamaktadır. Yazıda yaratıcılığı ve özgünlüğü oluşturmak için öğrenciler yazı yazarken özgür bırakılmalıdır. Metin oluşturma sürecinde zihinsel tasarım sürecine zaman ayrılan etkinlikler hazırlanmalıdır.

5. “Zihinsel Tasarıma Dayalı Yazma Modeli”nin uygulamasında metin türü ve yapısına yönelik etkinlikler örneklerle zenginleştirilerek sunulmalı, öğrencinin metin oluşturma süreçleri dikkatle izlenmelidir.

6. Türe, yapıya, amaca uygun metin üretmede parçadan bütüne ilişkisinin kurulması metin oluşturmada öğrenciye kolaylık sağlamaktadır. Yapılan yazma çalışmalarında buna dikkat edilmelidir. Yazılı metin oluşturmada öncelikle metnin bölümlerinin ayrı ayrı oluşturma ile ilgili etkinlikler planlanarak sürdürülmelidir.

7. “Zihinsel Tasarıma Dayalı Yazma Modeli”ne uygun yazma programı farklı yaş seviyelerindeki gruplarda uygulanması ve kullanılması önerilebilir.

Kaynakça

Büyüköztürk, Ş. (2007). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. Ankara: Pegem Akademi

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2013). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.

Cemiloğlu, M. (2009). *İlköğretim okullarında türkçe öğretimi*. Bursa: Alfa Aktuel.

Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, Quantitative, And Mixed Methods Approaches*. London: Sage Publications, Inc.

Creswell, J. W. ve Plano-Clark, V. L. (2007). *Designing And Conducting Mixed Methods Research*. (1th Edition). USA: Sage Publications. De Beaugrande R. A., Dressler W. (1981). *Introduction tu text linguistics*. London. Longmann

Deane, P., Odendahl, N., Quinlan, T., Fowles, M., Welsh, C., and Bivens-Tatum J. (2008). B. *Cognitive Models of Writing: Writing Proficiency as a Complex Integrated Skill* (ETS, Princeton, NJ. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/j.2333-8504.2008.tb02141.x/epdf> sayfasından erişilmiştir.

Güneş, F. (2013). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi.

Karasar, N. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Nobel.

Scardamalia B.& Beretier. C. (1987). *The psychology of written composition*. <https://books.google.com.tr/books?id=td78AQAAQBAJ&dq=the+psychology+of+writing&hl=tr> sitesinden erişilmiştir.